

נפדים כיון דשכיחי.

רב כהנא אמר דלא כשמואל, אלא:

מנחות ונסכים — שלא קדשו בכלי — כשהן
טמאין נפדין, טהורין אין נפדין.

וכן אמר רבי אושעיא: טמאין נפדין,
טהורין אין נפדין.

איכא דאמרי, רבי אושעיא אמר:

אפילו טהורין נפדין וכדשמואל.

רבי אלעזר אומר:

כולן [כל המנחות] כשהן טמאין נפדין
וכשהן טהורין אין נפדין, הוין מעשירית
האיפה של מנחת חוטא [שנתחייב בקרבן
עולה ויורד, והוא בדלי דלות שמביא מנחה],
שהיא נפדית אפילו כשלא נטמאה —

שהרי אמרה תורה [ויקרא ה] בפרשת קרבן
עולה ויורד: "מחטאתו" "על חטאתו", ומזה
למדנו בכריתות כז ב, שאם היה עני והפריש
עשירית האיפה והעשיר — יפדנה ויוסיף
עליה מעות ויקנה כבשה או שעירה, הרי
מבואר שמנחת חוטא נפדית ואפילו כשהיא
טהורה. (8)

הגמרא מביאה מימרא נוספת של רבי

אושעיא, ובהמשך הסוגיא מתקשרות שתי
המימרות.

אמר רבי אושעיא:

שמעתי, שאם פיגל במנחה ונאסרה על ידי
זה בהנאה, לרבי שמעון — המובא בהמשך
הסוגיא — אינו מטמא טומאת אוכלין, אינו
מקבל טומאה כשאר אוכלים.

דתנן: (9)

הערלה וכלאי הכרם שהם אסורים בהנאה,

ישור הנסקל שנגמר דינו על שהרג את קא-ב
האדם או ששכב עם אדם, ונאסר בהנאה
ושוב שחטו, (1) ועגלה ערופה ששחטה לאחר
שנאסרה בהנאה, וצפורי מצורע [שהוא
מביא לטהרתו] ששחטן, (2) ופטר חמור
ששחטו ישראל והוא מפרכס ואינו נבילה, (3)
ובשר שנתבשל בחלב —

אף שכל אלו אסורים בהנאה, הרי כולם
מטמאין טומאת אוכלין.

רבי שמעון אומר:

כולן אין מטמאין טומאת אוכלין כיון
שנאסרו בהנאה, כדמפרש טעמא ואזיל.

ומודה רבי שמעון בבשר בחלב — אף על פי

2. קיימא לן כרבי יוחנן בקדושין נו א, שאותו
ציפור שדינה לישחט הרי היא אסורה, והשניה
שדינה להישלח על פני השדה לא נאסרה
מעולם.

3. כמבואר בחולין קיז ב, שבאופן זה הרי היא
מטמאה טומאת אוכלין ואינה מיטמאה טומאת
נבילה.

8. בזבח תודה צידד להוכיח מכאן, שטהורין
אין נפדין מן התורה; ואילו בחזון איש פרה
סימן ג סק"א כתב להוכיח מכאן שהוא דרבנן.

9. תוספתא היא בעוקצין ג ז, ואינה משנה.

1. אבל אם נסקל, הרי הוא נבילה ומטמא
טומאת נבלות, וכן בצפורי מצורע וכן בפטר
חמור.

ועל פי זה מבארת הגמרא את הטעם שפיגל במנחה אינו מטמא טומאת אוכלין לרבי שמעון:

והא פיגל במנחה נמוי, הרי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא כי פיגול אסור בהנאה, ולכן אינו מקבל טומאת אוכלין.⁽⁶⁾

ומקשינן עלה: **אי הכי** — שמטעם אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים, אינו מקבל טומאת אוכלין — **בשר בחלב נמוי תיפוק ליה** שהוא מקבל טומאת אוכלין משום **שאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא**, שהרי לדעת רבי שמעון אין בשר בחלב אסור בהנאה, ולמה הצרך רבי שמעון לטעם שהיתה לו שעת הכושר! ⁽⁷⁾

דהרי תניא:

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי

שהוא עכשיו אסור בהנאה — **שהוא מטמא טומאת אוכלין, הואיל והיתה לו כבר שעת הכושר לקבל טומאה לפני שנאסר משום בשר בחלב**; מה שאין כן בכל השאר, שמעולם לא היתה להם שעה שהיו ראויים לקבל טומאה.⁽⁴⁾

ואמר רב אסי אמר רבי יוחנן:

מאי טעמא דרבי שמעון, משום שנאמר [ויקרא יא לט]:

”מכל האוכל אשר יאכל ... יטמא [אם נגע בו שרץ]”, ולכן אמר הכתוב **”אשר יאכל”** כדי ללמד:

אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים [לגוי] קרוי אוכל, אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים ומשום שהנאתו אסורה עליך, אינו קרוי אוכל, ואינו מקבל טומאה כשאר אוכל.⁽⁵⁾

5. כתבו התוספות, שעולה מטמאת טומאת אוכלים אפילו לרבי שמעון, כיון שראויה היא למזבח ואכילת מזבח שמה אכילה, ראה שם.

6. משמעות לשון הגמרא הוא, שרק משום שזה הוא טעמו של רבי שמעון, לכן פיגל במנחה אינו מטמא טומאת אוכלין; אך זה צריך תלמוד, כי יהיה טעמו של רבי שמעון מה שיהיה, הרי ודאי משום איסור הנאה הוא דאינו מטמא, ואם כן פיגל במנחה שהיא אסורה בהנאה אינה מטמאת טומאת אוכלין לרבי שמעון.

7. [יש לעיין מאי “אי הכי”, והרי אף לו יהא שמטעם אחר הוא, תיקשי כן, כיון שבהכרח טעמו של רבי שמעון משום איסור הנאה, ובשר בחלב אינו אסור בהנאה].

4. א. ביאר רש”י, ששור הנסקל לא היתה לו שעת הכושר, משני טעמים: א. דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, כלומר, שהיה אסור משום אבר מן החי; ב. ולטומאה נמי לא חזיא מחיים, כלומר, אף אם לא היה בזה איסור, מכל מקום הרי לא היתה לו שעה שראוי הוא לקבל טומאה, שאין בעלי חיים מיטמאין; וכן צריך לומר גם בציפורי מצורע; ומיהו ביאורו הראשון של רש”י מחדוש, כי מחיים לא היה בזה איסור הנאה רק איסור אכילה, ומטעם זה לבד ראוי הוא לקבל טומאה, כי אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים הוא.

ב. עוד כתב רש”י, שבשר בחלב נקרא היתה לו שעת הכושר, משום שלאחר שריית הבשר בחלב עדיין הוא מותר בהנאה עד שלא נתבשל, וביאור דברי רש”י אלו, ראה לקמן בהערה.

שמעון:

שעת הכושר קודם שנעשה בשר בחלב. (8)

מיתבי לרבי אושעיא הסובר, שפיגל במנחה אינו מטמא טומאת אוכלין, ואף שהיתה לו שעת הכושר קודם שהקדשה המנחה; שהרי שנינו בברייתא:

רבי שמעון אומר:

יש נותר [שהוא אסור בהנאה] שהוא מטמא טומאת אוכלין, ואף שעכשיו אסור הוא בהנאה —

ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין כיון שעכשיו אסור הוא בהנאה; כיצד:

לן הבשר [עבר עליו הלילה ונעשה נותר] לפני זריקה — שעדיין לא היתה לו שעת היתר כי לא נזרק הדם להתירו — אינו מטמא טומאת אוכלין.

אבל אם לן לאחר זריקה — שכבר היתה לו שעת היתר בזריקה — הרי זה מטמא טומאת אוכלין.

ופיגול — שהוא בהכרח בשעת עבודת המתיר — בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינו מטמא טומאת אוכלין, שהרי מעולם לא הותר, כי בשעה שעשה את העבודה המתרת כבר נתפגל, ואילו מחיים אפילו קודם

בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה, שנאמר גבי בשר בחלב [דברים יד]: "כי עם קדוש אתה לח' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו" —

ולחלן [שמות כב] הוא אומר: "ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", וילפינן קדושה קדושה:

מה לחלן אסור באכילה ומותר בהנאה, שהרי התורה אמרה "לכלב תשליכון אותו" ומזונות הכלב הרי עליו הם ונהנה בהשלקתה לפניו, אף כאן בבשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה —

על כל פנים מבואר, שלדעת רבי שמעון בשר בחלב אינו אסור בהנאה, ולמה לי טעם שהיה לו שעת הכושר!?

ומשנינן: חדא ועוד קאמר [הטעם הנזכר בברייתא הוא טעם נוסף, ומשני טעמים מקבל בשר בחלב טומאת אוכלין]:

חדא: דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא לדעת רבי שמעון עצמו.

ועוד: לדידיה [לבעל הבשר] נמי היתה לו

8. לכאורה תמוה: הרי פיגל במנחה היתה לו שעת הכושר, שהרי קודם שהקדשו היה מותר בהנאה, ולמה אמר רבי אושעיא שלרבי שמעון אינו מקבל טומאת אוכלין!?

ואכן בהמשך מקשה הגמרא מטעם זה; ומה שלא מקשה הגמרא מכח ברייתא זו, הוא משום שהיה מקום לפרש, שאין נקרא "היתה לו שעת הכושר" אלא בשר בחלב דוקא, כי אף לאחר

8. לכאורה תמוה: הרי פיגל במנחה היתה לו שעת הכושר, שהרי קודם שהקדשו היה מותר בהנאה, ולמה אמר רבי אושעיא שלרבי שמעון אינו מקבל טומאת אוכלין!?

ואכן בהמשך מקשה הגמרא מטעם זה; ומה שלא מקשה הגמרא מכח ברייתא זו, הוא משום שהיה מקום לפרש, שאין נקרא "היתה לו שעת הכושר" אלא בשר בחלב דוקא, כי אף לאחר

שנתקדש אין זו שעת הכושר. (9)

אבל **פיגל במנחה** — שהיתה לה שעת הכושר קודם שנתקדשה למנחה — הרי זו **מטמא טומאת אוכלין**.

וקשיא לרבי אושעיא, שאמר: אף פיגל במנחה שהיתה לה שעת הכושר אינה מטמאה טומאת אוכלין! (10)

ומשנינן **לא קשיא**:

כאן — בברייתא — בכגון שהיתה לו למנחה **שעת הכושר** קודם שהקדיש את המנחה, ולכן הרי היא מטמאה טומאת אוכלין.

כאן — בדברי רבי אושעיא — **שלא היתה לו שעת הכושר**, ולכן אינה מיטמאה טומאת אוכלין.

שואלת הגמרא: **היכי דמי מנחה שלא היתה לו שעת הכושר**, והרי קודם שהקדיש היתה לה שעת הכושר!?

ומשנינן: בכגון **דאקדשינהו** — לחיטי המנחה

— **במחובר** לקרקע שאינם מקבלים טומאה.

ואכתי מקשינן: **ולפרקינהו** [יפדם], כלומר, הרי היתה להם שעת הכושר לאחר ההקדש בפה על ידי פדיון; ומפרשת הגמרא את קושייתה:

הניחא להך לישנא — בעמוד א — **דאמר רבי אושעיא**: מנחות ונסכים שהקדישם בפה, כשהם **טמאין** בלבד הם **נפדין**, אבל כשהם **טהורין אין נפדין** — הרי **שפיר** אמר רבי אושעיא שפיגל במנחה והקדיש במחובר אין לו שעת הכושר, שהרי אין יכול לפדותם. (11)

אלא להך לישנא דאמר רבי אושעיא: **אפילו טהורין נפדין**, אם כן **לפרקינהו** [ומפרש לה ואזיל]!?

ומשנינן: אכן אילו היה פודה היתה המנחה ראויה לקבל טומאה, אבל מכל מקום הרי **השתא מיהא לא פריק** [עדיין לא פדאה].

ואכתי מקשינן: והרי **כיון דאי בעי פריק ליה** [אם היה רוצה היה יכול לפדות], **הא שמעינן לרבי שמעון דאמר: כל העומד**

הגמרא מקשה על רבי אושעיא מבשר בחלב; ומיהו קושיית הגמרא כאן אינה רק ממה ששנינו "פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין", אלא אף ממה ששנינו "לן לאחר זריקה מטמא טומאת אוכלין", שהרי מבואר מזה שבהיתה לו שעת הכושר הרי הוא מטמא טומאת אוכלין, וקשה לרבי אושעיא שאינו מטמא פיגול של מנחה אף שהיתה לו שעת הכושר.

11. מכאן יש להוכיח שטהורים אין נפדין מן התורה, שאם לא כן הרי היתה להם שעת הכושר מן התורה, זבח תודה; וראה עוד בטהרת הקודש.

א ד"ה זאת אומרת "תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר משעה שבא לכלל זה, דאם שורה כל היום בחלב אינו נאסר בכך", (ולענין אחר אומרת שם הגמרא שבשר בחלב היה לו שעת הכושר); ורש"י שם הקשה על פירוש זה, כי שריית בשר בחלב לא מיקרי בשר בחלב, ואין זו שעת הכושר משבא לכלל בשר בחלב, ועוד כמה גמגומים בפירוש זה; והוא פירש שם כפשוטו, וראה גליון מהרש"א.

9. כפי שנתבאר הטעמים בהערה לעיל.

10. כבר נתבאר בהערה לעיל הטעם שאין

לפדות כפדוי דמי?! דהרי תניא:

דמי".

רבי שמעון אומר:

כאן שבה הגמרא להקשות על הברייתא⁽¹³⁾ מדינו של רבי שמעון גבי פרה:

פרה אדומה שנשחטה הרי היא מטמאה טומאת אוכלין ואף שאסורה היא בהנאה כקדשים, הואיל והיתה לה שעת הכושר כדמפרש ואזיל.⁽¹²⁾

ואמר ריש לקיש לפרש: אומר היה רבי שמעון פרה אדומה נפדית אפילו על גב מערכתה [משהושמה שם לשרף], וכל העומד לפדות כפדוי דמי ויש לה שעת הכושר —

והא "לן לפני זריקה" — דאיתא בברייתא שאינו מטמא טומאת אוכלין כיון שעדיין לא נזרק הדם ולא היתה לו שעת הכושר — דהרי מצוה למיזרקה וגם אי בעי זרק [מצוה לזרוק ובידו לזרוק], ומכל מקום קתני: דאין מטמא טומאת אוכלין, ואין אנו מחשיבים אותו משום כך כהיה לו שעת הכושר, ותיקשי מפרה שעומדת ליפדות וחשובה משום כך "היתה לה שעת הכושר"?!?

ואם כן אף מנחה כיון שהיה לה שעת הכושר משהקדישה עד שנתפגלה, כי היה יכול לפדותה, נאמר שלרבי שמעון מטמאה היא טומאת אוכלין, ודלא כרבי אושעיא!?

ומשנינן: אכן, אילו היה מצב שיכול הוא לזרוק, הרי הוא מיטמא טומאת אוכלין, אלא דהכא במאי עסקינן בברייתא, בכגון שלא היתה שהות ביום למיזרקה, ששחט סמוך לשקיעת החמה,⁽¹⁴⁾ ומעולם לא היתה לו שעת הכושר.

ומשנינן: הכי השתא [וכי הנידון דומה לראיה]!?

ומקשינן עלה: אבל היתה לו שהות ביום למיזרקה במאי תאמר — לפי תירוץך — שאכן מטמא הוא טומאת אוכלין, ואם כן עד שהברייתא מחלקת בין נזרק הדם ללא נזרק הדם —

בשלמא פרה אדומה אכן עומדת לפדות היא, שאם מצא אחרת נאה הימנה הרי מצוה לפדותה ולכן אמרינן "כל העומד לפדות כפדוי דמי" —

ליפלוג התנא בדידה [בלן לפני זריקה עצמו], וכך יאמר:

אלא הני מנחות, וכי מצוה לפדותן?! עד שאתה אומר "כל העומד לפדות כפדוי

13. ראה הגהות הגאון ר' אלעזר משה זצ"ל.

14. בשפת אמת נתקשה: הרי לאחר השקיעה עדיין ספק יום הוא, ואם כן יש לנו לומר דמידי ספק טומאה לא יצאה, כי שמא עדיין יום הוא, ויש שהות ביום למיזרקה?! וראה מה שכתב בזה, וראה עוד במנחת אריאל.

12. מבואר מלשון "הואיל והיתה לה שעת הכושר", דאף על גב שאנו אומרים: כל העומד לפדות כפדוי דמי, מכל מקום אין די בסברא זו לבד לטמאותה, ורק משום שבהיתה לה שעת הכושר הרי היא מיטמאה טומאת אוכלין, משום הכי אמרינן דמאחר שיכול לפדותה וכפדוי דמי — הרי זה כאילו יש לה שעת כושר.

ומשנינן: לא באופן זה עוסקת הברייתא אלא בכגון דפיגל בשחיטה.⁽¹⁾

ומקשינן עלה: אבל אם פיגל בזריקה — לדבריך — מאי? הכי נמי דמטמא טומאת אוכלין, כיון שעומד ליזרק וכזרוק דמי, ונמצא שהיתה לו שעת הכושר! אם כן תיקשי:

אדתני התנא של הברייתא: פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין כיון שהיתה לה שעת הכושר, ליפלוג [יחלק] התנא בדידה [בבהמת קדשים עצמה] ויאמר:

במה דברים אמורים שאין בהמת קדשים מטמאת טומאת אוכלין כשנתפגלה, רק בכגון דפיגל בשחיטה שלא היתה לה שעת הכושר, אבל פיגל בזריקה שהיתה לה שעת הכושר משום כל העומד ליזרק, הרי זה מטמא טומאת אוכלין!?

ומשנינן: אכן יכול היה התנא למצוא חילוק אף בבהמת קדשים, אלא שפיגל במנחה איצטריכא ליה, רצה התנא להשמיענו חידוש שהיא מטמאה טומאת אוכלין, והחידוש הוא:

דאף על גב דפיגל בקמיצה, דקומץ במנחה כנגד שחיטה בבהמה דמי, ואילו היה מפגל בשחיטת בהמה הרי לא היתה מטמאת טומאת אוכלין, והייתי סבור שהוא הדין במנחה כשפיגל בקמיצה שאינה מטמאת טומאת אוכלין, אפילו הכי מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר

במה דברים אמורים שאינו מטמא טומאת אוכלים בכגון שלא היתה לו שהות ביום לזרוק את דמו, אבל היתה לו שהות ביום לזרוק את דמו הרי הוא מטמא טומאת אוכלין, כיון שיכול הוא לזרוק, וכל העומד לזרוק כזרוק דמי!?

ומשנינן: הכי נמי קאמר [אכן כך היא כוונת הברייתא לחלק] —

כי מה ששנינו "לן קודם זריקה" היינו: לן קודם שיראה לזריקה, אינו מטמא טומאת אוכלין, ומה ששנינו "לן לאחר זריקה", היינו: לן לאחר שיראה לזריקה מטמא טומאת אוכלין.

ואכתי מקשינן מהמשך הברייתא לפי סברת רבי שמעון דכל העומד ליפדות או ליזרק כאילו כבר נעשה וחשוב "היתה לו שעת הכושר":

והא בפיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים, דהרי קודם שפיגל הוי מצוה למיזרקיה בלי פיגול,

קב-א וגם אי בעי זריק [אם היה רוצה היה זורק] בלי לפגל, ומכל מקום קתני דאינו מטמא טומאת אוכלין; ולסברת רבי שמעון תיקשי: הרי כבר היה להם שעת הכושר קודם שפיגל, כי:

מאי לאו עוסקת הברייתא דפיגל בזריקה, והיתה להם שעת הכושר קודם זריקה!?

דמי!?! ויש לומר, דלפי תירוץ הגמרא מיירי בכגון שלא היה שהות ביום למיזרקיה.

1. ואם תאמר: מה בכך דפיגל בשחיטה, מכל מקום נאמר, כיון שמצוה למישחיה כשחוט